

PREDSTAVLJANJE PROJEKTA
*DISKOGRAFSKA INDUSTRIJA U
HRVATSKOJ OD 1927. DO KRAJA
1950-IH*

Nada Bezić, Željka Radovinović i Jelka Vukobratović

O projektu

- Uz potporu Hrvatske zaklade za znanost, u veljači 2020. je započeo projekt čiji je cilj istražiti najranije razdoblje diskografske industrije u Hrvatskoj, od 1927. godine do kraja 1950-ih
- Projekt koji će trajati četiri godine, uz voditeljicu Nailu Ceribašić okuplja šestoro znanstvenika s triju hrvatskih institucija: Hrvatskog glazbenog zavoda, Instituta za etnologiju i folkloristiku i Muzičke akademije u Zagrebu

Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih

HRVATSKA E-DISKOGRAFIJA

PUBLIKACIJE I IZLAGANJA

SLUŠAONICE I PRILOZI

ODABRANA GRADA

SURADNICI NA PROJEKTU

IZVJEŠTAJI

NOVOSTI

KONTAKT

Ovaj je projekt prvim primjerom sustavnoga znanstvenog pristupa temi diskografske industrije u Hrvatskoj. Usredotočen je na razdoblje od 1927. do kraja 1950-ih, obuhvaćajući time doba šelak ploča u produkciji triju diskografskih tvrtki sa sjedištem u Zagrebu: Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton. Osim ugroženosti gramofonskih ploča kao primarnih izvora te manjka pouzdane dokumentacije o njima, poticaj za zajednički rad sedmero suradnika na projektu i doktoranda dolazi i iz razumijevanja diskografije i njezine podupiruće industrije kao konstitutivnih za glazbu i glazbeni život s obzirom na dva ključna aspekta: samu glazbu koja se ostvaruje u izvedbi i/ili kao izvedba te diskografske "filtre" koji kroz odabir glazbenog repertoara i interpreti, produkcijske mogućnosti i težnje, uvjete rada glazbenika i načine tržišnog plasmana iscrtavaju ne samo dinamiku, hijerarhije i tendencije u glazbi i glazbenom životu nego i mikropovijest hrvatskog društva i kulture razmatranih razdoblja. Polazimo od hipoteze da diskografska industrija predstavlja važan uzorak za uvid u modernizacijske procese u hrvatskom i širem jugoslavenskom društvu, odnose kozmopolitizma i nacionalizma, klasnu stratifikaciju društva, regionalne razlike te međuetničke i rodne odnose.

Pet je osnovnih ciljeva projekta: (i) Izraditi temeljitu i sveobuhvatnu bazu podataka diskografskih izdanja triju zagrebačkih diskografskih tvrtki; (ii) dati znanstveno utemeljen uvid u poetiku, politiku i ekonomiju diskografske industrije razmatranih razdoblja; (iii) detaljno, u formi studija slučaja, istražiti pojedine odabrane aspekte diskografske industrije; (iv) unaprijediti domaću znanost o glazbi povezujući uvide etnomuzikologije, historijske muzikologije i studija popularne glazbe; (v) pridonijeti jačanju svijesti u javnosti o diskografskim izdanjima kao važnom dijelu kulturne baštine.

Metodološka okosnica istraživanja je na arhivskom radu. To u prvom redu podrazumijeva analizu arhivske građe (pohranjene u Zagrebu, Štrigovi, Osijeku, Splitu, Rijeci, Sisku, Ljubljani, Beogradu, Pragu i Washingtonu) koja govori o djelovanju diskografskih tvrtki Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton te trgovinama ploča. U dijelu istraživanja koje se odnosi na suvremene odbljeske projektne teme, upotrijebit će se kvalitativne metode istraživanja uvrječene u etnomuzikologiju i srodnim disciplinama. U vezi sa zajednicama kolekcionara i diskofila bit će riječ o polustrukturiranim intervjuima, biografijama, životnim pričama i usmenoj povijesti, dok ćemo se u vezi s interakcijama u virtualnom prostoru osloniti na metodološka iskustva iz sfere etnografije interneta.

Projekt će rezultirati publikacijama (znanstvenim člancima, zajedničkom knjigom, doktorskom disertacijom i dr.), individualnim i skupnim izlaganjima na konferencijama i konferencijom u vlastitoj organizaciji, elektronskom bazom podataka Hrvatska e-diskografija, javnim slušaonicama ploča i radijskim priložima. Odabrana grada – naročito presnimke s gramofonskih ploča objavljenih prije 70 i više godina te katalogi triju tvrtki – također će se učiniti dostupnima javnosti.

Razdoblje od 1927. do kraja 1950-ih

Odabrano povijesno razdoblje ograničeno je na razdoblje u kojem su se gramofonske ploče proizvodile od šelaka i reproducirale na 78 okretaja u minuti

Fokusira se na domaću proizvodnju koju su u odabranom razdoblju nosile tri zagrebačke tvrtke: Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton

EDISON BELL PENKALA

EDISON BELL PENKALA WORKS RECORD ZAGREB

NAJZNAMENITIJI
maći i strani pjevači su-
luju isključivo na našim
pločama

EDISON BELL PENKALA
PLOČE
sta cijena umjetničkim i
plesnim pločama

EDISON BELL PENKALA
Najbolje plesne ploče
svijeta

SVI ŠLAGERI
uvijek najprije na našim
pločama

EDISON BELL PENKALA
Najsavršeniji gramofoni svih
veličina i tipa, na dugoročnu
otplatu
Tražite naše besplatne
kataloge

Zahtjevajte svađje samo
EDISON BELL PENKALA
gramofonske ploče

NOVI PATENTIRANI POSTUPAK
BEZ PRIZVUKA

Upotrebite jedino
EDISON BELL IGLE
da polučite najbolji uspjeh

Ne upotrebite nikada čeličnu
iglu dva puta

EDISON BELL kromna
igla igra deset ploča

EDISON BELL dvostrana
sintetična kromna igla igra
četrdeset ploča

Spremite ploču uvijek u
ovaj omot

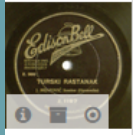
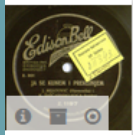
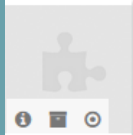
Pomoću naših albuma i
nosivih kovčega možete
Vaše ploče držati u redu
i sačuvati od štete

Očistite ploču prije uporabe
našim čistačem

Naše ploče igraju najbolje
kada okretnica stroja čini
80 okreta u minuti

... PLOČE SNIMLIENE SU NOVIM ELEKTRIČNIM NAČINOM

Hrvatska e-diskografija

Podatak	
	<p>Naslov snimke Turski rastanak</p> <p>Izvođač (osoba) J. Mijatović, Sombor (Harmonika)</p> <p>Nakladnički broj Z-1197</p> <p>Broj matrice Z.300</p> <p>Osnovni izvor naljepnica ploče u zbirci gramofonskih ploča u Narodnoj biblioteci Srbije u Beogradu</p> <p>Zbirka Hrvatska e-diskografija</p> <p>Projekt DISKOGRAF</p> <hr/> <p>Ploča Ja se kunem i preklinjem ; Turski rastanak</p>
	<p>Naslov snimke Ja se kunem i preklinjem</p> <p>Izvođač (osoba) J. Mijatović (Harmonika) i K. Šaščarnski-Koca, Sombor</p> <p>Nakladnički broj Z-1197</p> <p>Broj matrice Z.301</p> <p>Osnovni izvor naljepnica ploče u zbirci gramofonskih ploča u Narodnoj biblioteci Srbije u Beogradu</p> <p>Zbirka Hrvatska e-diskografija</p> <p>Projekt DISKOGRAF</p> <hr/> <p>Ploča Ja se kunem i preklinjem ; Turski rastanak</p>
	<p>Naslov ploče Ja se kunem i preklinjem ; Turski rastanak</p> <p>Osnovni nakladnički broj Z-1197</p> <p>Lokacija ploče Narodna biblioteka Srbije u Beogradu</p> <p>Zbirka Hrvatska e-diskografija</p> <p>Projekt DISKOGRAF</p>

- Jedan od glavnih ciljeva projekta je stvaranje iscrpne digitalne baze podataka Hrvatska e-diskografija
- Na temelju arhivskim radom pronađenih ploča i kataloga triju domaćih proizvođača, digitalna baza podataka će rekonstruirati najvažnije podatke o glazbenoj produkciji (repertoaru, izvođačima, autorima) najranijeg razdoblja lokalno bazirane hrvatske diskografije
- Unošenje podataka u digitalnu bazu provodi se paralelno s arhivskim radom, s obzirom da je osnovna građa – gramofonske ploče Edison Bell Penkale, Elektrotona i Jugotona – izrazito raspršena
- Suradnici na projektu stoga u prvoj projektnoj godini rade na pronalaženju ploča i osnovnih informacija o pločama koje će biti unesene u bazu i u kasnijoj fazi dostupne i vanjskim korisnicima

Istraživački fokusi

- Usporedno s prikupljanjem, sređivanjem i osnovnom analizom građe pohranjene u hrvatskim i inozemnim institucijama i u privatnih kolekcionara te dopunjavanjem baze podataka, naročita će pozornost biti usmjerena na:
- izvedbene aspekte snimljene glazbe gdje će predmetom analize biti glazbene interpretacije karakteristične za pojedine žanrove i tipove izvedbenih tijela
- tzv. diskografske filtre, koji se odnose na odabir glazbenog repertoara i interpreta za diskografska izdanja, produkcijske mogućnosti i težnje, uvjete rada glazbenika i načine tržišnog plasmana
- Dodatno, svaki od suradnika na projektu radi i na pojedinačnim studijama slučaja unutar šire teme projekta

Žanrovski fokusi

- Diskografska industrija igra jednu od ključnih uloga unutar fenomena popularne glazbe, pa će istraživanje nastanka i razvoja ove industrije u Hrvatskoj postaviti temelj za daljnja istraživanja popularne glazbe
- U sklopu projekta, pojedinim će se odabranim aspektima popularne glazbe baviti većina suradnika, a Jelka Vukobratović će istražiti prisutnost strane popularne glazbe i njenog utjecaja na formiranje domaće popularne glazbe u odabranom razdoblju
- Osim na formiranje popularne glazbe, diskografska industrija je utjecala i na repertoarne i izvedbene standardne u sferama tradicijske i umjetničke glazbe, a potomjom će se u sklopu projekta naročito baviti Nada Bezić i Željka Radovinović
- Nada Bezić će se pri tome usmjeriti na analizu operete unutar produkcije rane hrvatske diskografije, a Željka Radovinović na hrvatsku umjetničku glazbu
- Drugi žanrovski fokusi projekta su (popularnoglazbeni) žanrovi bazirani na hrvatskoj tradicijskoj glazbi (Joško Čaleta), korespondentni žanrovi bazirani na tradicijskim glazbama iz drugih dijelova bivše Jugoslavije (Naila Ceribašić), instrumentalni ansambli i žanrovi (Irena Miholić) te žanrovi vezani uz kajkavske krajeve (Tanja Halužan)

Šire usmjereni društveno-kulturni fokusi

- Uz pitanja transformacije repertoarnog i izvedbenog standarda u različitim žanrovima, projekt će se dodatno proširiti i na društveno-kulturne aspekte koji će dati dublji uvid u poetiku, politiku i ekonomiju diskografske industrije razmatranih razdoblja u kontekstu mijena društveno-političkih sustava u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji
- Posebna će pozornost biti posvećena ulančanosti diskografske industrije s drugim polugama glazbenog života
- U tom smislu, Nada Bezić će istražiti međuodnos diskografije i notnog izdavaštva,
- Željka Radovinović udio izdanja triju tvrtki u programima zagrebačkog radija u razmatranim razdobljima,
- a Jelka Vukobratović zakonodavstvo u vezi zaštite autorskih, mehaničkih i izvođačkih prava; te rastuću mrežu glazbenih profesionalaca angažiranih unutar diskografske industrije

Nadolazeće aktivnosti diseminacije do kraja godine

- Izlaganja na domaćim i inozemnim međunarodnim znanstvenim skupovima
- Istraživačka radionica i javno predavanje Drage Kuneja o pohrani i digitalizaciji šelak ploča te o ranoj diskografiji u Sloveniji i okolnim zemljama
- Javna slušaonica starih ploča uz debatni klub
- Radijski prilozi iz tematike projekta
- Više o projektu: <https://www.ief.hr/istrazivanja/znanstveni-projekti/diskograf/>
- Kontakt: projektdiskograf@gmail.com